

Nr 312

Av herrar **Bohman** och **Fröding**, om lagstiftning angående skadestånd i offentlig verksamhet.

(Lika lydande med motion nr 268 i Första kammaren)

Frågan om det allmännas skadeståndsansvar är i vårt land icke generellt rättsligt reglerad. I samband med diskussionerna i slutet av 1940-talet om det fortsatta nordiska lagstiftningssamarbetet upptogs till behandling bl. a. frågan om skadestånd utanför kontraktsförhållanden jämte statens och kommunernas ansvar för sina tjänstemäns handlingar. Det rådde därvid enighet om önskvärdheten att åstadkomma en samfällid nordisk lagstiftning på skadeståndsrättens område. Svårigheterna att nå enhetlighet på detta rättsområde ansågs emellertid vara så betydande, att förberedande utredningar befanns erforderliga för att klarlägga vilka skadeståndsrättsliga ämnen som i första hand borde behandlas.

Sedan en dylik förberedande utredning verkställdts i internordiskt samarbete, ansågs det fortsatta arbetet böra bedrivas så att de områden av skadeståndsrätten, i vilka en revision vore särskilt påkallad, i första hand skulle upptagas till övervägande. Därvid ansågs reglerna om statens och kommunens ersättningsansvar böra ges prioritet.

I början av maj 1952 tillsattes en utredning — kommittén angående det allmännas skadeståndsansvar — som i slutet av 1958 avgav ett betänkande »Skadestånd i offentlig verksamhet» (SOU 1958: 43).

Under remissbehandlingen utsattes betänkandet för kritik i skilda hänseenden, och det synes sannolikt, att det icke utan ytterligare överarbetning kan läggas till grund för lagstiftning i ämnet.

Frågan har därefter varit föremål för vidare överläggningar i internordiskt sammanhang, senast vid justitieministtermötet den 18 januari 1962. Problemet om det allmännas skadeståndsansvar har därvid hopkopplats med pågående undersökningar om det s. k. husbondeansvaret och andra därmed sammanhängande frågor. Från norsk sida har därvid hävdats, att de skilda nordiska kommittéer som arbetar med berörda frågor först borde slutföra undersökningarna rörande husbondeansvaret och därefter överväga frågan om en samordning. I avvaktan härpå önskade den norska kommittén, att frågan om det offentligas skadeståndsansvar skulle anstå. Från finskt håll däremot ansågs ett förslag i sistnämnda fråga böra framläggas snarast möjligt. Sedan man från dansk, isländsk och svensk sida uttalat sin anslutning till den norska ståndpunkten, beslöt justitieministtermötet att de nordiska kommittéerna först skulle avsluta arbetet med husbondeansvaret inom den privata

sektorn och först därefter överväga frågan om en samordning med frågan om skadestånd i offentlig verksamhet.

Bristen på klarläggande regler på förevarande område är utomordentligt otillfredsställande. Den nuvarande ordningen leder icke sällan till att ämbetsmän och i kommunal tjänst anställda, vilka genom någon — ofta obetydlig — försummelse vållat högst betydande skador för tredje man, avkrävs full ersättning härför, medan det allmänna, i vars verksamhet åtgärden vidtagits, icke anses ha någon skadeståndsförpliktelse. Den anställde kan härigenom komma att åläggas orimligt tunga ekonomiska bördor. I de fall då han icke har möjlighet att betala det utdömda beloppet, blir den skadelidande inte hjälpt. För såväl vederbörande tjänstemän som tredje man är det därför ytterligt angeläget, att en ändamålsenlig reglering snarast möjligt kommer till stånd.

Frågans vikt underströks i en sommaren 1962 av Statstjänarkartellen, Statstjänstemännens riksförbund, Sveriges akademikers centralorganisation och Tjänstemännens centralorganisation, statstjänstemannasektionen, till Konungen gemensamt avlåten skrivelse. I denna hemställdes, att den ytterligare utredning angående skadestånd i offentlig verksamhet som kunde befinnas erforderlig måtte bedrivas så att proposition med lagförslag i ämnet kunde föreläggas riksdagen snarast möjligt.

Den sammankoppling med problemet rörande husbondeansvar som nu ägt rum på det nordiska området är uppenbarligen ägnad att högst avsevärt försena en angelägen svensk rättslig reglering av berörda fråga. Vi vill därför ifrågasätta huruvida en sådan sammankoppling är nödvändig och menar att det offentliga skadeståndsansvar borde kunna lösas separat. Det förtjänar särskilt understrykas, att förhållandena på det ifrågasvarande rättsområdet i vårt land är högst avsevärt sämre än i övriga med oss närstående länder. Medan ett uppskov där icke behöver innebära några väsentliga olägenheter, är motsatsen fallet i vårt land.

I Danmark finns exempelvis i vissa fall uttryckliga lagbestämmelser om skadestånd för det allmänna, och rättspraxis har utvecklats därhän, att staten och kommunerna i princip — om icke annat följer av särskild lagstiftning — är ansvariga för offentliga organs och funktionärers fel och försummelser i tjänsten på alla förvaltningsområden. Tendenser att ålägga stat och kommun objektivt ansvar för t. ex. skada genom militära övningar och skottskador har också framträtt. Situationen i Norge liknar läget i Danmark. I Finland har genom lagstiftning 1927 införts generellt ansvar för staten i fråga om skadestånd, som en tjänsteman förpliktas att betala i anledning av lagstridigt förfarande vid rättsvård eller offentlig förvaltningsverksamhet. I Sverige finns ingen allmän skadeståndsskyldighet för stat eller kommun i anledning av felaktigt förfarande. Och de svenska domstolarna har i regel icke ansett sig kunna utan stöd av lag — och dylika lagregler förekommer allenast i få fall där behovet därav ansetts uppenbart — ålägga stat eller kommun skadeståndsskyldighet i vidare mån än den statliga eller kommunala verksamheten är att jämställa med enskild verksamhet.

Med hänsyn till de betydelsefulla intressen, varom här är fråga, bör enligt vår mening lagstiftningsåtgärder på ifrågavarande område komma till stånd i varje fall i vårt land utan att avvakta ytterligare internordiskt samarbete.

På grund av vad sålunda anförts får vi hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att proposition med lagförslag angående skadestånd i offentlig verksamhet snarast möjligt måtte föreläggas riksdagen.

Stockholm den 23 januari 1963

Gösta Bohman

Nils G. Fröding